

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

UDK: 376.016:37.01

BOSHLANG'ICH TA'LIM FANLARINI INTEGRATIV O'QITISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIRKLASHINI RIVOJLANTIRISH MAZMUNI

Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna

Farg'ona davlat universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası,

dotsent, (PhD)

ranoxon3511@gmail.com +998903903511

ORCID: 0000-0002-4188-7125

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich ta'lim fanlarini integrativ o'qitish asosida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish mazmunini tahlil qiladi. Integrativ o'qitish yondashuvi o'quvchilarga turli fanlar orasidagi bog'lanishni tushunishga yordam beradi, bu esa ularning mantiqiy fikrlash va tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Maqolada integrativ o'qitish metodlarini qo'llashning o'quvchilarning mantiqiy fikrlashiga ta'siri va shu jarayonda o'qituvchining roli ko'rib chiqiladi. Yondashuvning samaradorligi o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabati, bilimni amalda qo'llay olish qobiliyati va qaror qabul qilishdagi tanqidiy yondashuvlari bilan o'lchanadi. Tadqiqotda shu asosda metodik tavsiyalar va integrativ o'qitishning mantiqiy fikrlashni rivojlantirishdagi o'rni haqida fikrlar bildirildi.

Kalit so'zlar: integrativ o'qitish, boshlang'ich ta'lim, mantiqiy fikrlash, tanqidiy tahlil, pedagogik yondashuv, ta'lim metodikasi, o'quvchilar, o'qituvchi, ta'lim jarayoni.

СОДЕРЖАНИЕ РАЗВИТИЯ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАТИВНОГО ПРЕПОДАВАНИЯ НАЧАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН

Аннотация: Данная статья анализирует содержание развития логического мышления учащихся на основе интегративного преподавания начальных образовательных дисциплин. Интегративный подход в обучении помогает учащимся понять связи между различными предметами, что способствует развитию их логического мышления и критического анализа. В статье рассматривается влияние применения методов интегративного обучения на логическое мышление учащихся и роль учителя в этом процессе. Эффективность данного подхода оценивается по отношению учащихся к

учебному процессу, способности применять знания на практике и критическому подходу к принятию решений. В исследовании представлены методические рекомендации и обсуждается роль интегративного обучения в развитии логического мышления.

Ключевые слова: интегративное обучение, начальное образование, логическое мышление, критический анализ, педагогический подход, образовательная методика, учащиеся, учитель, учебный процесс.

THE CONTENT OF DEVELOPING LOGICAL THINKING OF STUDENTS BASED ON INTEGRATIVE TEACHING OF PRIMARY EDUCATION SUBJECTS

Abstract: This article analyzes the content of developing students' logical thinking based on the integrative teaching of primary education subjects. The integrative teaching approach helps students understand the connections between various subjects, which aids in developing their logical thinking and critical analysis skills. The article examines the impact of applying integrative teaching methods on students' logical thinking and the role of the teacher in this process. The effectiveness of this approach is measured by students' attitude towards the learning process, their ability to apply knowledge in practice, and their critical approach to decision-making. The study provides methodological recommendations and discusses the role of integrative teaching in developing logical thinking.

Keywords: integrative teaching, primary education, logical thinking, critical analysis, pedagogical approach, educational methodology, students, teacher, educational process.

Kirish

"Boshlang‘ich ta‘lim fanlarini integrativ o‘qitish asosida o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish" mavzusi, ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning nafaqat bilim, balki tafakkur va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan juda dolzarb va muhim bir yo‘nalishdir. Integrativ o‘qitish – bu turli fanlarni bir-biriga bog‘lash, o‘quvchilarga har bir fanning o‘zaro aloqasini tushuntirib berish orqali ularning keng qamrovli fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish imkonini yaratadi.

Boshlang‘ich ta‘limda bu yondashuv, o‘quvchilarni mantiqiy va analitik fikrlashga o‘rgatishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish esa o‘quvchilarga muammoni tizimli ravishda hal qilish, fikrni puxta tahlil qilish va natijalarga asoslangan qarorlar qabul qilishni o‘rgatadi.

Mazkur yo‘nalishdagi integrativ ta‘lim, o‘quvchilarga biror mavzu bo‘yicha turli fanlardan keng ko‘lamli bilimlar olish imkonini beradi, bu esa nafaqat mantiqiy fikrlashni, balki ijodkorlik, tasavvur va tahlil qilish ko‘nikmalarini ham shakllantiradi. Shuning uchun, boshlang‘ich ta‘limda bunday yondashuvning ahamiyati beqiyosdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Mavzuni chuqur o‘rganish va tadqiqotning nazariy asoslarini belgilashda muhim ahamiyatga ega. Bu bo‘limda, o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan integrativ o‘qitish bo‘yicha ilgari olib borilgan ilmiy izlanishlar va tadqiqotlar tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili, o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish va boshlang‘ich ta‘limda integrativ yondashuvni qo‘llashga oid mavjud ilmiy manbalarni o‘rganish orqali amalga oshiriladi. Bu jarayon, metodologik va didaktik yondashuvlar, o‘qitish usullari, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning ilmiy asoslari va tajribalarini tahlil qilishni o‘z ichiga oladi.

Integrativ ta‘limning nazariy asoslari – Integrativ o‘qitish konseptsiyasi, uning asosiy prinsiplari va metodlari. Bu yondashuvni turli fanlarda qo‘llashning samaradorligi haqida olib borilgan izlanishlar o‘rganiladi.

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish – Mantiqiy fikrlash va tafakkurni rivojlantirishga doir ilmiy tadqiqotlar, shu jumladan, boshlang‘ich ta‘limda o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotlar, o‘quvchilarda analitik fikrlash, muammo yechish va o‘z fikrini asoslab berish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan metodlarni ko‘rsatadi.

Pedagogik va psixologik jihatlar – O‘quvchilarning yosh xususiyatlari va ularning mantiqiy fikrlashni qabul qilish jarayoni. Pedagogik psixologiya nuqtai nazaridan, integrativ ta‘limning samarali qo‘llanilishi va o‘quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta‘siri.

Metodologiya bo‘limi, tadqiqotning asosiy metodlari va usullarini aniqlashga qaratilgan. O‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda integrativ ta‘limni qo‘llashni o‘rganishda quyidagi metodologik yondashuvlar qo‘llaniladi:

Eksperimental metod – O‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan integrativ o‘qitish usullarini amaliyotda sinash. Tajribalar o‘tkazilib, natijalar tahlil qilinadi. Bu usul o‘qitishning samaradorligini o‘lchashda muhim rol o‘ynaydi.

Tahliliy metod – Mavjud adabiyotlar, ilmiy ishlar va metodik qo‘llanmalardan olingan ma‘lumotlarni tahlil qilish. Bu metod yordamida, integrativ o‘qitishning nazariy va amaliy jihatlarini, uning samaradorligi va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishdagi o‘rni aniqlanadi.

Loyiha metodikasi – O‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga doir maxsus loyihalar va mashg‘ulotlar tashkil etiladi. Loyiha metodikasi, o‘quvchilarning ijodkorligini va mantiqiy tafakkurini shakllantirishda samarali usul hisoblanadi.

Monografik metod – Ma‘lum bir mavzu bo‘yicha chuqur tahlil va tadqiqot olib borish. Bu metod, integrativ o‘qitish va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan maxsus izlanishlarni yoritadi.

Yuqoridagi metodologiyalar yordamida, boshlang‘ich ta‘limda integrativ o‘qitishning ta‘siri va uning o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashiga qo‘shadigan hissasi haqida aniq xulosalar chiqariladi. Bu bo‘limning maqsadi, mavzuga oid ilmiy asoslar va tadqiqot metodlarini chuqur tahlil qilish orqali tadqiqotning metodologik yondashuvlarini shakllantirishdir.

Natija va muhokama

Tadqiqotning yakuniy qismini tashkil etadi va o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan integrativ ta’lim usullarining samaradorligi va ularning pedagogik jarayondagi o‘rni haqida xulosa chiqarishni o‘z ichiga oladi. Ushbu bo‘limda, tadqiqot davomida olingan natijalar, ularning o‘quv jarayoniga ta’siri, shuningdek, amaliy va nazariy jihatlardan ko‘rilgan muammolar muhokama qilinadi.

Tadqiqot natijalari, integrativ o‘qitish metodlarining boshlang‘ich ta’limda o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda samarali ekanligini ko‘rsatdi. Tajribalar va amaliy mashg‘ulotlar o‘tkazish orqali aniqlangan asosiy natijalar quyidagicha:

Mantiqiy fikrlashning rivojlanishi – Integrativ o‘qitish metodlari orqali o‘quvchilarning mantiqiy tafakkuri va analitik fikrlash qobiliyatlari sezilarli darajada yaxshilangan. O‘quvchilarning muammoni hal qilish, natijalar chiqarish va o‘z fikrlarini asoslash ko‘nikmalari o‘sdi.

Fanlararo aloqalar o‘rnatilishi – Integrativ ta’limning samarali qo‘llanilishi o‘quvchilarga turli fanlar o‘rtasidagi bog‘lanishlarni tushunishga yordam berdi. Bu, o‘quvchilarning har bir fan bo‘yicha umumiy tasavvurini kuchaytirdi va ularda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga imkon yaratdi.

Yoshga moslashtirilgan yondashuv – Boshlang‘ich ta’limda o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga mos integrativ ta’lim metodlari qo‘llanilganda, ularning bilim olish jarayoni osonlashdi. Mantiqiy fikrlashning rivojlanishiga turtki bo‘ladigan faoliyatlar o‘quvchilarga o‘z fikrlarini aniq va asosli bayon qilish imkonini berdi.

Olingan natijalar tadqiqotning boshlang‘ich maqsadiga mos keladi, lekin bu jarayonda ba’zi muammolar ham yuzaga kelganini ta’kidlash lozim:

O‘qituvchilarni tayyorlash – Integrativ ta’lim metodlarini muvaffaqiyatli qo‘llash uchun o‘qituvchilarning malakasini oshirish kerak. Tadqiqot davomida ba’zi o‘qituvchilar yangi metodlarni to‘liq tushunmasdan va ularni amaliyotda to‘g‘ri qo‘llay olmayotganini kuzatildi. Shuning uchun, o‘qituvchilarga integrativ o‘qitishning metodikasi va uning samaradorligini o‘rgatish muhim ahamiyatga ega.

Resurslar va materiallar – Integrativ ta’limni qo‘llash uchun zarur bo‘lgan o‘quv materiallari va resurslarning yetishmasligi ham muammo bo‘ldi. Ba’zi fanlar uchun integrativ yondashuvni qo‘llashda maxsus metodik qo‘llanmalar va o‘quv materiallari yaratish zarurati yuzaga keldi.

O‘quvchilarning turli darajadagi ehtiyojlari – Boshlang‘ich ta’limda har bir o‘quvchining rivojlanish darajasi turlicha bo‘lishi mumkin. Integrativ o‘qitish usullarining samaradorligini oshirish uchun, o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan yondashuvlar ishlab chiqilishi lozim.

Motivatsiya va qiziqish – O‘quvchilarning integrativ ta’limga qiziqishi va motivatsiyasi ko‘p jihatdan o‘qituvchining pedagogik yondashuviga bog‘liq. Yangi yondashuvlarning samaradorligi o‘quvchilarning o‘quv faoliyatiga bo‘lgan qiziqishiga bevosita ta’sir qiladi.

Xulosa

Tadqiqotning natijalari va tahlili, boshlang‘ich ta’limda integrativ o‘qitishning o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishdagi samaradorligini tasdiqladi. Biroq, metodlarning to‘liq amalga oshirilishi uchun o‘qituvchilarning malakasini oshirish, o‘quv resurslarini yaxshilash va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish zarurati mavjud. Ushbu tadqiqot natijalari, integrativ ta’limni amalga oshirishda yuzaga kelgan muammolarni hal qilishga qaratilgan keyingi izlanishlar va takliflarni ishlab chiqish uchun asos bo‘lishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Abdullaeva, D. (2021). *Boshlang‘ich ta’limda integrativ yondashuv: Nazariy asoslar va amaliyot*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim vazirligi.
2. Azimov, A. (2019). *Ta’lim metodikasi va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish*. Tashkent: Fan va texnologiyalar.
3. Barrett, T. (2014). *Developing critical thinking in the classroom: A systematic approach*. London: Routledge.
4. Jasmin, S. (2017). *Integrative education and its role in the development of logical thinking in young learners*. Journal of Education, 5(3), 47-52.
5. Maxmudova, N. (2020). *Pedagogik texnologiyalar va o‘qitish metodlari: Boshlang‘ich ta’limdagi integrativ yondashuv*. Toshkent: O‘qituvchilar uchun nashr.
6. Nizamova, T. (2018). *Mantiqiy fikrlash va ta’limda uning ro‘li*. Samarqand: Samarqand universiteti nashri.
7. Parker, J., & Evans, C. (2016). *Logic and reasoning: Approaches to developing critical thinking skills*. New York: Oxford University Press.
8. Shomurodova, Z. (2019). *Integrativ ta’lim metodikasi va uning boshlang‘ich ta’limdagi ahamiyati*. Tashkent: Ta’lim va rivojlanish.
9. Tajiev, U. (2021). *Innovatsion metodlar asosida boshlang‘ich ta’limda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish*. Toshkent: Yangi avlod nashri.
10. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.
11. Woolfolk, A. (2019). *Educational psychology*. 13th ed. Boston: Pearson Education.